

лювачів. В цих умовах, як показали дослідження вчених Канади, Франції, Угорщини, Італії, України, підвищену урожайність насіння будуть мати сорти, схильні до самозапилення.

Метою роботи було вивчення рівня самофертильності селекційних зразків люцерни посівної, мінливості прояву ознак, що впливають на насінневу продуктивність рослин та урожайності насіння селекційних зразків.

Дослідження проводили на полях лабораторії селекції ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» в селекційному розсаднику люцерни посівної, площа ділянки 3 м², повторність дворазова.

При проведенні досліджень оцінювали продуктивність 60 зразків люцерни посівної за рядом ознак, серед яких: кількість квіток в китиці, кількість бобів, які зав'язались при вільному запиленні, кількість насінин в бобі, маса насіння з ділянки, рівень самосумісності. Проведені дослідження дозволили встановити,

що найбільшу кількість квіток в суцвітті мали зразки 'Роксолана' – 31,40 шт., 'Вертус 72' – 33,33 шт. та гібрид 'Вертус' x 'Кішварді 27' – 33,47 шт. Високу кількість бобів в суцвіттях мали зразки Гібрид 4 – 18,47 шт., та ОКС-6 – 18,13 шт. За кількістю насінин в бобі виділили зразки добір з сорту 'Велла' – 2,47шт. та 'Вертус 72' – 2,44 шт. Рівень самофертильності визначали по зав'язуванню бобів при штучному самозапиленні. Він коливався від 21,2 % до 63,1 %.

Найвищу продуктивність насіння сформували високосамофертильні зразки Наталка (60,2 %) – 36,02 г/м², Гібрид 4 (63,1 %) – 44,57 г/м². Коефіцієнт кореляції між рівнем автогамії та урожайністю насіння $r = 0,71$.

Отже, виділені сортозразки можуть бути використані для подальшої успішної селекційної роботи по створенню сортів люцерни посівної з високою урожайністю насіння в умовах недостатньої чисельності комах-запилювачів.

УДК 631.1:634.1./7

Панасенко Г. В., кандидат екон. наук, вчений секретар

Дослідна станція помології ім. Л. П.Симиренка Інституту садівництва НААН

E-mail: mliivis@ukr.net

ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ САДІВНИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з основних напрямів підвищення конкурентоспроможності садівницьких підприємств є розширення можливостей експорту продукції садівництва: плодів зерняткових, кісточкових порід, ягід та горіхів. Актуальність таких досліджень зростає у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, а також зниженням торгових бар'єрів з іншими країнами.

Метою досліджень є розробка практичних підходів забезпечення високоефективного розвитку виробництва конкурентоспроможної садівницької продукції в сільськогосподарських підприємствах.

Експорт продукції садівництва з України в останні роки зростає. Його частка у загальному обсязі експорту продукції рослинництва збільшилася з 1,6 % у 2013 році до 2,1 % – у 2017. Але обсяг експорту продукції садівництва залишається низьким і становив у 2017 році лише 195,3 млн. доларів США. У товарній структурі експорту понад половину надходжень забезпечують горіхи, переважно волоські – 100,8 млн. доларів США, далі за надходженнями йдуть журавлина, чорниця – 8,5, яблука – 6,6, сливи 6,2 млн. доларів США. Продукти переробки плодів і ягід забезпечили 63,8 млн. доларів США. Треба відзначити, що горіхи вирощуються переважно у господарствах населення, а чорниця – це дикі ягоди, тобто сільськогосподарські підприємства лише починають освоювати експорт плодів і ягід.

Для розширення експорту продукції садівництва необхідна орієнтація виробництва у сільськогосподарських підприємствах на відповідність її вимогам конкретного ринку збуту. Для експорту плодів і ягід в європейські країни необхідно забезпечити відповідність продукції стандарту GLOBAL G.A.P, який встановлює норми якості та продуктової безпеки виробництва таких фруктів. Це вимагає додаткових витрат на сертифікацію, але вони окупаються за умови великих обсягів постачання продукції на експорт – ціни на плоди і ягоди в європейських країнах значно вищі, ніж в Україні. Українські садівницькі підприємства освоюють нові ринки. Перспективним ринком реалізації плодів і ягід є Індонезія та інші країни південно-східної Азії.

Невеликим фермерським господарствам доцільно об'єднуватися у кооперативи для реалізації можливостей виходу на зовнішні ринки. Створення насаджень необхідно планувати спільно багатьом господарствам, щоб забезпечити великі товарні партії плодів одного помологічного сорту і однакової якості. Важливу роль грає також подальша спільна діяльність у сфері маркетингу і логістики.

Таким чином, для розширення експорту необхідна організація виробництва у сільськогосподарських підприємствах високоякісної продукції садівництва, проведення її сертифікації та освоєння ринків збуту, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності галузі.